

Pripovijedanje i drugi edukativni programi uz izložbu *Čarobna družba – vjerovanja u nadnaravna bića u Podravini*

- Tekst donosi pregled edukativnih programa održanih uz izložbu *Čarobna družba – vjerovanja u nadnaravna bića u Podravini* od prosinca 2015. do kraja svibnja 2016. godine. Posebno je istaknuta metoda pripovijedanja, *storytelling*, kao jedna od metoda direktnog rada s posjetiteljima koja ima za cilj osnažiti doživljaj muzeja.

Ključne riječi: Etnografski muzej (Zagreb)
edukativni programi, pripovijedanje

UVOD

Od 12. prosinca 2015. do 31. svibnja 2016. godine u Etnografskom muzeju u Zagrebu bila je postavljena izložba pod nazivom *Čarobna družba – vjerovanja u nadnaravna bića u Podravini*. Autorica stručne koncepcije izložbe je kustosica Danijela Križanec Beganović, autorica fotografija Iva Lulić, a likovnog postava Nikolina Jelavić Mitrović. Na izložbi su predstavljeni i umjetnici: Zdravko Tišljar, Zdenko Bašić, Marija Plečko, Petra Orbanić, Maja Jurjević i Ivo Vičić. Oni su svojim likovnim i tonskim radovima interpretirali magični svijet nadnaravnih bića podravske vjere.

Stručni dio izložbe temeljio se na terenskim istraživanjima Danijele Križanec Beganović u Podravini tijekom 2014. i 2015. godine, prikupljenoj starijoj etnografskoj građi te podacima dobivenima iz *Upitnice Etnološkog atlasa Jugoslavije* iz 1960-ih godina. Kroz tekstove autorice, svjedočanstva kazivača, umjetničke

fotografije i skulpturalne radove prezentirana su različita nadnaravna bića. Vještice *coprnice*, vile, šumske *dekle*, vukodlaci, vampiri, *pesoglavci*, zmajevi samo su dio bogatog svijeta vjerovanja i priča starijih generacija Podravaca, a koje prepoznaju i pamte suvremenici.

EDUKATIVNI PROGRAMI VEZANI UZ IZLOŽBU

Zadatak edukativnog tima Etnografskog muzeja osmišljavanje je i izvedba programa za različite korisničke skupine kojima se postav izložbe obogaćuje i dopunjuje. Budući da najveći dio ukupnog broja korisnika pripada organiziranim školskim skupinama posebni napori su ulagani u osmišljavanje programa upravo za tu kategoriju. Željele smo vjerovanja kao dio tradicijske kulture predstaviti najmlađim posjetiteljima na edukativan, kreativan i zabavan način. Izvedeni programi mogu se podijeliti u dvije skupine – one za organizirane vrtičke i školske grupe i one namijenjene obiteljskim posjetima. Dok su se programi za škole i vrtičke odvijali tijekom tjedna, obiteljski su održavani vikendom. Sveukupno je na radionicama, vodstvima, pričaonicama i posebnim događanjima, tijekom šest mjeseci trajanja izložbe, sudjelovalo 2725 korisnika.

Mitska bića obitavaju u pričama pa je stoga i najčešće korištena metoda u direktnom radu s korisnicima bila pripovijedanje, *storytelling*. Njezin je primarni cilj obogatiti muzejsko iskustvo posjetitelja. Metodu pripovijedanja, kao alat interpretacije o muzejskom predmetu, možemo sagledati u užem i širem smislu. *Storytelling* u širem smislu zapravo znači označavanje kulturnog konteksta u kojem se rabi muzejski predmet. Margaret i Raymond DiBlasio su govoreći o konstrukciji kulturnog konteksta definirali i principe muzejskog pripovijedanja. U muzejskom kontekstu izložba pripovijeda. Stoga ona mora imati izbalansirani odnos činjeničnog i zabavnog, biti kompaktna, konkretna i razvijenog vizualnog jezika. Nije dovoljno samo opisati predmete već valja kazati i kako su nastali. Pored toga muzejska priča mora biti i osobno privlačna, a dodatno je važno da razbija postojeće predrasude te da potiče međukulturne usporedbe (1983: 7). Izložba Čarobna družba pripovijeda tako o nadnaravnim bićima Podravine iz etnološke, znanstvene perspektive i perspektive vizualnih umjetnosti kroz fotografije i radove likovnih umjetnika.

Prije nego navedemo koji su sve programi održani, ukratko ćemo predstaviti muzejsko pripovijedanje u užem smislu kao oblik direktnog rada sa posjetiteljima odnosno korisnicima. Vještina pripovijedanja je izuzetno važna kako bi se dodatno obogatilo doživljaj izložbe. Kako navodi Trinkoff (2015: 6) priča navodi posjetitelja na muzejsko putovanje u kojem će naučiti o ustanovi i predmetima. Svako vodstvo kroz izložbu predstavlja ujedno i pripovijedanje i interakciju s

posjetiteljima. Za pripovijedanje u vodstvu kroz izložbu je osim glasa i dikcije važno voditi računa i o neverbalnom jeziku tijela kao i o prilagođavanju grupi koju se vodi kroz izložbu s obzirom na dob i razinu obrazovanja. Stoga i doživljaj izložbe može biti različit uz različite vodiče pripovjedače. Analizirajući metodu pripovijedanja Herminio Otero ističe da je važno „prenošenje estetskog uzbuđenja“ (2005: 236). To se upravo i događalo u slučaju izložbe *Čarobna družba*. Pripovijedanje je pojačalo estetsko uzbuđenje i doživljaj izloženih umjetničkih djela.

Tijekom trajanja izložbe pripovijedanje kao dramsku tehniku se koristilo u pripovijedanom kazalištu i bajkočitaonicama i bajkopričaonicama. Pripovijedanje kao umjetnička forma podrazumijeva interakciju između pripovjedača i slušatelja. Vještina pripovjedača ogleda se i u sposobnosti da reagira na poticaje iz publike tako da slušatelji postaju sukreatori pripovijesti. Za razliku od kazališnih predstava, pripovijedanje se odvija bez scenografije, ponekad samo u kostimu, ali vrlo često i bez njega. Pripovjedač se najčešće ne kreće po prostoru već samo glasom i gestom dočarava različite likove iz priče.

PROGRAMI ZA ORGANIZIRANE VRTIČKE I ŠKOLSKE GRUPE

Kao što je slučaj i s mnogim drugim izložbama Etnografskog muzeja, većinu u ukupnom broju posjeta izložbi *Čarobna družba* činile su upravo organizirane vrtičke i školske skupine. Tijekom šest mjeseci, koliko je izložba bila otvorena za javnost, posjetilo ju je ukupno 32 vrtičke i školske skupine, odnosno ukupno 1356 djece. Iako je dio organiziranih grupa samostalno ili uz stručno vodstvo obišlo izložbu, većina ih je sudjelovala i u nekoj od ponuđenih radionica.

Kako je vrtićima i školama često financijski isplativije poslati istovremeno veći broj odgojnih skupina u muzej, prilikom formiranja radionica trebalo je imati na umu da bi one trebale biti edukativne, kreativne i zabavne, a pritom izvedive za veći broj djece istovremeno.

Koncept čitaonice bajki i narodnih priča pokazao se kao najbolje rješenje, jer pruža mogućnost da se istovremeno u radionicu primi veći broj djece (čak do 50) te ne zahtjeva dodatnu opremu (u smislu stolova i pribora). Kako bi se djeci čitanje predstavilo kao ugodna i zanimljiva aktivnost, dosta se pažnje posvetilo pripremi prostora, ali i samih sudionika. Od djece se nije očekivalo da sjede u stolcima, već su za njih pripremljeni jastučići i mali drveni stolčići, na kojima su se mogli opustiti i uživjeti u priču. Mali ručno rađeni kartonski kamin služio je kao ilustracija uvoda u priču o tome kako su ljudi nekoć, prije pojave radija, televizora i računala, provodili slobodno vrijeme uz ognjište pričajući priče te

bi se obično pavela rasprava o tome vole li uopće oni danas slušati priče i čitati knjige i slično. Prije samog početka čitanja, uzeli bismo svi skupa par dubokih udaha za opuštanje, zaključali usta ključićima i naćulili dobro uši.

Koncept ćitaonice prvenstveno je osmišljen kako bi se djeci ćitanje prikazalo kao zabavna aktivnost u kojoj mogu sudjelovati sami, ali i uključiti druge (npr. ćitajući priće drugima ili slušajući dok im netko ćita). Uvoćenjem ovog tipa radionica Etnografski je muzej podržao nacionalnu strategiju za poticanje ćitanja te se pridružio prvoj nacionalnoj kampanji za promicanje ćitanja naglas djeci od roćenja *Ćitaj mi*.¹ Isto tako, cilj ćitaonica bilo je približavanje ćesto neshvatljivog koncepta vjerovanja u nadnaravna bića djeci, pogotovo onoj nićih uzrasta. Stoga i priće koje su izabrane za ćitanje nisu ogranićene na područje Podravine no i u njima se pojavljuju likovi koji su bili predstavljeni na izloćbi.

Priće smo birale imajući u vidu slijedeće kriterije:

1. Podrijetlo priće

Prilikom biranja štiva, bilo nam je bitno da se radi o narodnoj, a ne autorskoj prići ili bajci. Stoga su izabrane dvije zbirke iz hrvatske usmene tradicije, obje u obradi Jozе Vrkića. *Cvjetnjak velebitskih vila. Hrvatske narodne bajke i priće o vilama*, iz koje su odabrane dvije priće – *Mala vila* i *Vilinska koprena*, te *Bajke iz ćitanke*.² *Hrvatske narodne bajke*, iz koje se ćitala prića pod nazivom *Zlatna jabuka*.³

---

1 Kampanja *Ćitaj mi* pokrenuta je pod pokroviteljstvom Ministarstva socijalne politike i mladih 2. travnja 2013. godine povodom Europske godine ćitanja naglas. Partneri kampanje su Hrvatsko ćitateljsko društvo, Hrvatsko knjićnićarsko društvo – Komisija za knjićnićne usluge za djecu i mladeć, UNICEF, Hrvatsko pedijatrićsko društvo, Hrvatska udruga istraćivaća djećje knjićevnosti, Hrvatsko logopedsko društvo uz potporu Ministarstva socijalne politike i mladih, Ministarstva kulture, Zaklade Nacionalne i sveućilićne knjićnice i drugih. Kampanjom se ćeli potaknuti roditelje i druge odrasle osobe da ćitaju djeci naglas od njihovog roćenja te stimulirati zajedniće odlaske djeće i roditelja u knjićnice. Kampanja joć uvijek traje, a mogu joj se pridrućiti sve ustanove, udruge, ali i pojedinci kroz organizaciju raznih aktivnosti, kao što su prićaonice i ćitaonice, ćitateljski maratoni, organizirana ćitanja na stranim jezicima, interaktivna ćitanja, promocije slikovnica, razmjene knjiga i druge (preuzeto sa www.citajmi.info, pristup 22. listopada 2016.). Viće o kampanji na www.citajmi.info.

2 Zbirka je izdana 2011. godine u nakladi *Glagoł*. Sadrći devet prića i bajki iz raznih krajeva Hrvatske, jednu iz Bosne i Hercegovine te jednu iz Rumunjske, sve u obradi Jozе Vrkića, samostalnog knjićevnika iz okolice Omića. Svaku priću slijedi pojmovnik nepoznatih rijeći, a popraćene su ilustracijama Ane Jakić-Divković. Sukladno naslovu, sve priće tematiziraju vile, vilinski svijet i odnos izmeću vila i „obićnih“ ljudi.

3 Zbirku izdaje naklada *Glagoł* 2006. godine, a ćine ju narodne bajke u obradi Jozе Vrkića, koje su uvrćene u antologije hrvatske usmene knjićevnosti, izbore za lektire i ćitanke za osnovne škole. Dvanaest bajki bavi se nadnaravnim bićima i neobjašnjivim dogaćajima, ćesto uz dozu humora, a uvijek sa sretnim završetkom i snaćnom moralnom porukom. Svaku bajku slijedi pojmovnik nepoznatih rijeći, a popraćene su ilustracijama Ane Jakić-Divković.

2. Sadržaj

S obzirom na to da su se bajkočitaonice vezale uz izložbu *Čarobna družba*, bilo nam je bitno da one u sebi sadrže barem neka od nadnaravnih bića koja su predstavljena u izložbi. Tijekom odabira, najčešće smo se susretali s pričama u kojima vile imaju određenu ulogu, tako da ne čudi da je u dvije, od tri na kraju izabranih priča, vila imala središnju ulogu. *Vilinska koprena* priča je o ljubavi između vile i mladića, s jakom poukom o vrijednosti ljubavi i požrtvornosti spram onih koje volimo, dok je *Mala vila* priča o vili koja raste sukladno ljubavi koju dobiva od svojeg odabranika, no s nešto tužnijim krajem. Smatrali smo da je bitno da izaberemo i priču koja nema sretan kraj, jer se na taj način među djecom podiže senzibilitet za čitavu lepezu emocija i kroz razgovor s njima podiže svijest o pravim vrijednostima u životu. Treća priča, *Zlatna jabuka*, inačica je priče s kojom se određen broj djece već susreo – o djevojčici kojoj zlatna jabuka/lopta/igračka upadne u bunar, a kojoj žaba obeća pomoći, ako joj se dopusti da jede s njom za stolom. Priča je to u kojoj se pojavljuje zla vještica koja princa začara u žabu. Ima također i snažnu moralnu poruku o važnosti ispunjavanja vlastitih obećanja.

Osim što se s djecom nakon čitanja raspravljalo o tome što oni vide kao poruku i o njihovim osobnim iskustvima vezanima uz temu priče, uvijek bismo se povezali i s onime što smo vidjeli u izložbi. S obzirom na to da su prikazi u pričama često odudarali od prikaza istih bića u izložbi, otvorila bi se rasprava i o sličnostima i razlikama koje su uočili.

3. Dužina

Na žalost, prilikom provedbe edukativnih programa često smo suočeni s nedostatkom vremena za kvalitetnu izvedbu pojedinih radionica. Vrtićima i školama jednostavnije je i jeftinije u jednom terminu poslati više odgojnih skupina u posjet muzeju. Nerijetko se događa da skupina koja broji više od 50 djece dođe u razgled muzeja i na radionicu u jednom jedinom terminu. Uobičajeno imaju na raspolaganju ukupno između 60 do 90 minuta. S obzirom na kapacitete, ne samo ljudske, već i prostorne, velike grupe dijelimo u više skupina kako bi svi učenici mogli sudjelovati i na radionicama i u razgledu postava i izložbi. Zbog kratkoće vremena bilo je bitno odabrati priče koje su relativno kratke (do 7 minuta čitanja), kako bi se nakon čitanja moglo s djecom razgovarati. Ukoliko bi nam došla manja skupina učenika, na dulji vremenski period, ponuđena im je duža radionica. Nakon čitanja, djeca bi sama izradila vlastitu slikovnicu temeljenu na onome što su čuli u priči i vidjeli u izložbi. U drugoj inačici bi se pročitana priča s djecom dramatzirala. Oni sami bi postajali likovi o kojima su maloprije slušali. Isto tako, kao nadopunu čitanja, s djecom bi se igralo par dramskih igara. Igre su imenom podsjećale na nadnaravna bića iz izložbe, kao što su *Zmajev rep*, *Vilinska kosa* ili *Magična žaba*.

Iako je bajkočitaonica bila traženija radionica vezana uz izložbu *Čarobna družba*, u ponudi je bila i radionica izrade vilinskih krila. Ona je bila predviđena za manje skupine do 20 djece. Za izvedbu je bilo potrebno više materijala i prostora za rad svakog pojedinačnog djeteta. Vilinska krila, a u slučaju nekih dječaka prema vlastitom izboru zmajska, izrađivala su se od već pripremljenih metalnih žičanih okvira savijenih u obliku krila. Na njih su djeca navlačila najlonke u željenoj boji te ih ukrašavala raznobojnim papirima, trakicama i perlicama.

Da Etnografski muzej potiče međuinstitucionalnu suradnju, dokazuje i činjenica da su organizirane školske skupine imale priliku pogledati predstavu u prostoru Muzeja. Radi se o predstavi *Preko grma, preko trna... Priče iz hrvatskih narodnih predaja* profesionalnog kazališta *Teatar Tirena*, koja je nastala uz poticaj Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport grada Zagreba te Ministarstva kulture Republike Hrvatske. Radi se, naime, o predstavi koja tematizira razna nadnaravna bića iz hrvatske tradicije, poput vještica, vila, mora, štriga, pasoglavca i kudlaka, a putem koje se djeca na zabavan način upoznaju s hrvatskom kulturnom baštinom.

Dramska umjetnica Jadranka Bargh pak pripovjedala je rusku narodnu bajku *Baba Jaga*. Postoje različite inačice priče o zloj babi Jagi i lijepoj Vasilisi, djevojci koja ostade bez majke, a zla je maćeha potjera od kuće. *Baba Jaga* je u nekim verzijama priče vještica koja leti u čarobnom kotlu. Živi u kolibi na kokošijim nogama. U nekim inačicama priče nije neprijateljica nego pomoćnica lijepe djevojke Vasilise. Predstava pripovjednog kazališta *Baba Jaga* namijenjena je djeci mlađeg osnovnoškolskog uzrasta, odigrana je tri puta u prosincu 2015. godine za učenike 1. i 4. razreda osnovne škole.

PROGRAMI NAMIJENJENI GRAĐANSTVU

Program namijenjen građanstvu vezan uz izložbu *Čarobna družba*, možemo podijeliti u dvije kategorije – onaj namijenjen djeci (uz ili bez pratnje odraslih) i onaj namijenjen odrasloj publici.

DJEČJE I OBITELJSKE RADIONICE

Zimska praznička radionica trodnevni je program namijenjen djeci nižeg školskog uzrasta. Program je vodila akademska slikarica Manuela Vladić Maštruko, a radionica je bila koncipirana na način da se svaki dan izvodio drugačiji tip aktivnosti. Prvi dan započeli smo s obilaskom izložbe, kako bi se djeca upoznala s temom i dobila inspiraciju, a zatim smo tehnikom kolaža radili nadnaravna

bića izrezujući iz časopisa siluete poznatih osoba, koje smo pretvarali u čarobna bića. Drugi radionički dan proveli smo također uz tehniku kolaža, međutim ovoga puta imali smo na raspolaganju i prešano cvijeće i listiće, koji su vizualno obogatili naše radove. Treći, zadnji dan, izrađivali smo čarobna bića iz vlastite mašte, i to koristeći naplavno drvo i akrilne boje. Ovakav, višednevni tip radionica posebno je zanimljiv, jer omogućuje djeci da više vremena posvete svom radu i dublje uđu u određenu temu, a istovremeno imaju priliku stvoriti nova poznanstva.

I kroz program namijenjen građanstvu htjeli smo promicati čitanje kao zabavnu i poželjnu aktivnost, tako da smo u tri navrata organizirali obiteljske bajkočitaonice – jednu u Noći muzeja i dvije subotnje u siječnju i ožujku. Čitale su se iste priče kao i kod organiziranih školskih grupa, a privukle su velik broj zainteresiranih. Kako bi djeca više ušla u temu čarobnih bića, svakoj čitaonici prethodilo je kratko vodstvo kroz izložbu, a slijedila bi ju likovna radionica. Željeli smo se povezati s knjižnicama, jer one svojim radom promiču kulturu čitanja, a kako bismo našim malim slušateljima ponudili što kvalitetnije iskustvo, za izvođenje svih radionica za građanstvo ovoga tipa bila je zadužena Iva Bunčić iz Knjižnica Grada Zagreba, koja se dugi niz godina bavi radom s djecom.

Uz bajkočitaonice, organizirane su i bajkopričaonice – ova dva tipa radionica možda na prvu zvuče isto, međutim, radi se o dva različita koncepta. Kod čitanja, bitno je da djeca shvate kako je ta aktivnost poželjna i zabavna, i kako ne mora uvijek biti nešto što radiš sam, već se može provoditi i u društvu, dok se kod pripovijedanja veći naglasak stavlja na dramsku interpretaciju onoga što se pripovijeda, a interakcija pripovijedača i slušača je prisutnija nego kod čitanja. Bajkopričaonicama smo također htjeli proširiti temu nadnaravnih bića na svjetsku razinu, čime smo u radionice uključili i stalni postav izvaneuropskih kultura. Teme su bile priče iz Kine i iz skandinavskih zemalja, a obje pričaonice izvela je Nikolina Stanišić iz Centra za kreativni razvoj „U oblacima“. Ciljana skupina bila su djeca predškolskog i nižeg školskog uzrasta, uz ili bez pratnje odraslih, a svaku pričaonicu slijedila je likovna radionica. Uz skandinavsku pričaonicu izrađivali smo straničnike za knjige u obliku lisica i šumske krune od kartona i granja, a uz kinesku papirnatu lampione.

Kako se trajanje izložbe u jednom dijelu podudaralo i s razdobljem poklada, otvorila se nova prilika za povezivanje ovih dviju tema. Organizirana je iznimno dobro posjećena subotnja obiteljska radionica, na kojoj su se izrađivale maske – no, ne bilo kakve maske, već one inspirirane postavom izložbe. Djeca koja su došla na radionicu (većinom u pratnji roditelja), mogla su birati hoće li izraditi vilinska krila i krunu ili strašnu masku po uzoru na krampusa i glodana iz izložbe. Krila su se izrađivala tehnikom prevlačenja najlonki preko žičanog okvira i potom su ukrašena, krune su nastale od međusobno povezanih

cvjetova od krep papira, a maske smo radili tehnikom kolaža na papirnatim vrećicama. Tjedan dana nakon radionice, organizirano je događanje pod nazivom *Vilinski bal*, na kojem su bila prisutna mnoga djeca sudionici prethodno opisane radionice. *Vilinski bal* osmišljen je kako bi se dodatno privukla publika na izložbu Čarobna družba, ciljano obiteljski posjetitelji. Osmišljene su aktivnosti u kojima su i veliki i mali posjetitelji mogli uživati – besplatno vodstvo kroz izložbu, oslikavanje lica za one koji su došli nezamaskirani (ili su htjeli nadopuniti svoju masku) od strane Pattame Štimac, *face-painting* umjetnice iz Tajlanda, mađioničar Arijan Ivanković koji je prolazio kroz muzej i izvodio trikove te radionica „vilinskih“ plesova pod vodstvom Vlaste Rittig iz Studija povijesnog plesa *Divertimento*. Program je trajao dva sata, a sudjelovalo je gotovo 200 mališana s roditeljima.

Živuci nositelji lokalnih tradicija stalni su suradnici Etnografskog muzeja, tako da su se u popratnom programu izložbe *Čarobna družba* našli gosti iz Novoga Virja, članovi udruge *Konak*, koji su na jednoj subotnjoj radionici prezentirali tradicijske igre, brojalice i pjesme iz svojega kraja, a uz to i priče o nadnaravnim bićima, koje još uvijek žive u pričama starijih sumještana.

Uz naglašavanje važnosti izvornih baštinka, vrlo nam je bitno i ostvarivanje suradnje s osnovnim i srednjim školama. U 2016. godini, uz izložbu Čarobna družba, ostvarena je suradnja s dvije zagrebačke osnovne škole. Učenice Osnovne škole Otok interpretirale su *Priče iz davnine* Ivane Brlić Mažuranić te, kroz sedam likova iz njenih šest priča, nastojale posjetiteljima Etnografskog muzeja približiti duh staroslavenske mitologije. Performans *Davnina u Pričama iz davnine* izveden je prema tekstu učiteljice Zdenke Bilić, a učenice su kostime kreirale i izradile na radionici modnog dizajna i kostimografije *Sve tajne odjeće i scenskih kostima* u Pučkom otvorenom učilištu Zagreb. Učenici Osnovne škole Stenjevec, pod vodstvom profesorica Vladimire Bošnjak i Nikoline Stanišić, a nakon razgleda izložbe, cijelo polugodište radili su na osmišljavanju predstave *Vijale se ČaroVile*, koja je naposljetku bila izvedena pred posjetiteljima Etnografskog muzeja. Smatramo kako je bitno potaknuti korisnike muzeja, pogotovo one mlađe, na interakciju s izložbom, tj. dati im do znanja da ne moraju biti samo pasivni promatrači, već da mogu na svoj način interpretirati viđeno i od toga stvoriti nešto novo.

PROGRAM ZA ODRASLE KORISNIKE

Za odrasle korisnike organizirana su predavanja vezana uz temu izložbe, predstavljanje knjige, prezentacije izrade kazališne maske te *Fašnik Čarobne družbe*.

Tijekom trajanja izložbe, organizirana su dva iznimno dobro posjećena predavanja – *Vilenica i vilenjak: sudbina jednog predkršćanskog kulta u doba progona vještica* Zorana Čiče i *Što vile jedu – vodič kroz samoniklo jestivo i ljevakovito bilje* Antona Rudana. Uz to, predstavljena je knjiga Luke Šeše *Živjeti s nadnaravnim bićima – vukodlaci, vile i vještice hrvatskih tradicijskih vjerovanja*, što je najbolje posjećen program vezan uz izložbu *Čarobna družba*.

S obzirom na vrijeme poklada koje se ispreplelo s trajanjem izložbe, i za odrasle korisnike osmislio se program koji je povezao ove dvije teme. Suradnja s Hrvatskim narodnim kazalištem omogućila je zainteresiranim građanima da iz prve ruke vide kako rade maskerke najveće nacionalne kuće. Tijekom siječnja organizirane su sveukupno četiri prezentacije pod vodstvom Darije Hrgović, a maskerke su se, naravno, inspirirale postavom izložbe i nadnaravnim bićima.

Kako bi se privukla nova publika, na sam fašnik organizirano je događanje pod nazivom *Fašnik Čarobne družbe*, koje je osmišljeno kao neformalno druženje zaposlenih u muzeju, ostalih zagrebačkih muzealaca i građanstva. Gosti su bili pozvani da dođu zamaskirani, a ako se nisu sami pobrinuli za masku, mogli su se prepustiti maskerkama HNK-a, koje su i za ovu priliku na licima zainteresiranih iscrtavale čarobna vodena, šumska i cvjetna bića iz izložbe. Za dobru atmosferu pobrinuli su se *Cinkuši*, glazbena družina koja kao temelj za svoju glazbu koristi bogatu narodnu baštinu Hrvatske, a organiziran je i natječaj za najmaštovitiju masku, s vrlo vrijednim nagradama.

ZAKLJUČAK

Popratnim programima uz izložbu *Čarobna družba – vjerovanja u nadnaravna bića* u Podravini nastojali smo obogatiti doživljaj izložbe i predstaviti muzej kao mjesto u kojem se uči na zabavan način i razvija kreativnost. Za svaku skupinu korisnika osmišljen je poseban program, u skladu s potrebama i uzrastom svake od njih.

Sama tema izložbe pokazala se kao apstraktna i teško shvatljiva djeci predškolskog i mlađeg školskog uzrasta pa je bilo potrebno program posebno prilagoditi njima, kako bi im se približio barem dio građe prikazane na izložbi. Metoda *storytellinga*, odnosno pripovijedanja, pokazala se kao najbolji izbor za spomenuti uzrast, inače najbrojniju korisničku skupinu Etnografskog muzeja. Ovaj tip aktivnosti omogućava korisnicima da na zabavan i neformalan način uče o temi izložbe, a istovremeno nama, kao izvođačima, pruža mogućnost rješavanja ostalih problema koji nam se nameću prilikom provođenja radionica. Prije svega, tu se radi o nedostatku vremena za kvalitetno izvođenje opsežnijih i zahtjevnijih aktivnosti, zatim o prevelikom broju sudionika na

pojedininim radionicama te, na kraju, ali ne i najmanje bitno, manjku kadra i neadekvatnom prostoru za izvođenje edukativnih programa.⁴ Smatramo kako je metoda pripovijedanja odličan izbor za sve koji imaju slične probleme u provođenju pedagoških aktivnosti, a mi ćemo ju zasigurno i dalje koristiti u svojem radu.

BIBLIOGRAFIJA

DiBlasio Margaret, Raymond DiBlasio. 1983. „Constructing a Cultural Context through Museum Storytelling“. *Roundtable Reports*, 8/3: 7-9.

Otereo, Herminio. 2005. „Kako i zašto razvijati umijeće pripovijedanja“. *Kateheza* 27/3: 233-243.

Trinkoff, Hayley P. 2015. *Storytelling in Art Museums*. Seton Hall University Dissertations and Theses (ETDs), Paper 2083. URL <http://scholarship.shu.edu/dissertations/2083> (8. listopada 2016.)

Vrkić, Jozo. 2011. *Cvjetnjak velebitskih vila: hrvatske narodne bajke i priče o vilama*. Zagreb: Glagol.

---

4 Pedagoška radionica Etnografskog muzeja se od zatvaranja izložbe *Čarobna družba* preselila u novi prostor, bolji što se veličine tiče, no još uvijek često neadekvatan za potrebe izvođenja edukativnih programa, što je možebitna tema nekog budućeg rada.